

Memorijalnim muzejem pobjede u Ardenima, s luksemburškim Muzejem bitke (takoder posvećene ardenskoj bici), s Yad Vashemom iz Jeruzalema, s kojim imamo već i načelan dogovor o razmjeni izložbi itd.), u vrijeme pripreme novog stalnog postava za **Hrvatski ratni muzej** – priprema muzealija, izrada scenarija, dizajn-izložbe i ostale predradnje.

Iako bi se novi muzej ograničio na ratni period, valjalo bi nastaviti sistematski sakupljati materijal pripadan Zbirci suvremenosti, pa čak i programski odrediti izložbenu aktivnost u svezi s tim materijalom, jer nijedan muzej u Hrvatskoj, osim dosadašnjeg Muzeja revolucije naroda Hrvatske, ne sakuplja tu gradu. S druge strane, doista bi bilo katastrofalno po hrvatsku kulturu da jedan veliki i presudan povijesni period ostane »bijela mrlja«.

Primljeno: 2. 9. 1991.

BILJEŠKA:

Ova idejna koncepcija za Hrvatski ratni muzej predstavljena je u prosincu 1990. godine na grupi koju je sazvao Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman. Pokušaj autorice, da je predstavi i na stručnoj razini na Muzejskom savjetu (9. siječnja 1991.) nije realiziran jer joj je bila oduzeta riječ. To više čudi dio iz zapisnika 9. sjednice Muzejskog savjeta od 9. siječnja 1991., gdje se konstatira pod Ad. 2) a) da se »o Muzeju revolucije naroda Hrvatske neće raspravljati, jer po prijašnjim zaključcima Muzejskog savjeta ovaj Muzej više ne bi trebao postojati. Prijedlozi za novo rješenje ne postoje.«

SUMMARY

The Programme of Transformation and the Renaming of the Museum of Revolution of Croatian People into the Croatian War Museum and the Project of its Development

By Đurđa Knežević

The author reviews the history of the Museum since its foundation in 1945, as the Museum of National Liberation. The concept and name of the Museum changed twice during its history. Its holdings number 1 250 000 pieces witnessing the historical periods from the First World War on. The holdings are organized in six collections: 1. objects 2. photographs, negatives and films, 3. art collection, documents and seals, 5. printed material, 6. contemporary collection. The possessions were never wholly presented to the public neither on permanent nor temporary displays.

The author proposes the transformation of the Museum and the consequent renaming it the Croatian War Museum, proving her point in detail. The stress is on the research of all aspects of war: political, military and civilian. Acquisition of material for the contemporary collection should be systematically continued.

NACRT PRIJEDLOGA ZA DONOŠENJE ZAKONA O HRVATSKOM POVIJESNOM MUZEJU S PRIJEDLOGOM ZAKONA

Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Hrvatske

1. Ustavna osnova za donošenje Zakona

Ustavna osnova za donošenje predloženog zakona sadržana je u članku 2. stavak 4. i članku 68. stavak 2. Ustava Republike Hrvatske.

2. Ocjena stanja i cilj koji se želi postići donošenjem Zakona

Povijesni muzej Hrvatske izravni je sljednik Narodnog muzeja osnovanog još 1846., te djeluje već 144 godine. Kroz to vrijeme nikada nije cjelovito prikazana hrvatska povijest, jer ovaj muzej nikada nije raspolagao odgovarajućim prostorom. Pod ovim imenom osnovan je 1962. god. Odlukom Narodnog odbora grada Zagreba, broj: 06-35879/3-1962. od 21. prosinca 1962. godine.

Fundus Povijesnog muzeja Hrvatske broji cca 35.000 predmeta raspoređenih u 14 zbirki raznolike muzejske građe, od predmeta dnevne upotrebe do kamenih spomenika. Biblioteka Muzeja ima preko 30.000 naslova. Ekspoziti Muzeja, zbog nedostatka prostora za njihov izložbeni smještaj i spremišta, nalaze se raspoređeni u neprikladnim prostorima, pa čak u kancelarijama kustosa. A treba napomenuti da fundus ovog Muzeja obuhvaća gradu čak od XIII. st. uglavnom do 1919. godine, a djelomično i od 1918. do 1941.

Povijesni muzej ima 21 zaposlenog radnika, od čega 14 stručnih ljudi, muzejskih stručnjaka.

Djelatnost Povijesnog muzeja financira Grad Zagreb, tj. Gradski fond za kulturu, a ranije Udružena SIZ kulture grada Zagreba. Ova, međutim, ustanova, iako je po svom nastanku, fundusu i značenju republičke razine, nelogičnom raspodjelom nadležnosti između Grada i Republike uvijek je, kao i većina drugih eminentnih muzeja smještenih u Zagrebu, bila tretirana kao gradska institucija, te je tako i financirana.

Ove nelogičnosti potrebno je konačno početi otklanjati i srediti stanje u muzejskoj djelatnosti glede rangiranja muzejskih ustanova. To i jeste svrha mreže muzejskih ustanova što ju je pripremio Muzejski savjet Hrvatske, a koju treba početi provoditi. Osnivanje novog Hrvatskog povijesnog muzeja, što je predmet ovog zakona, može se smatrati početkom rada na tom pitanju.

Muzej revolucije naroda Hrvatske u Zagrebu osnovan je zakonom 1945. kao Muzej narodnog oslobođenja u Zagrebu (NN 47/45), a temeljem Zakona o Muzeju revolucije naroda Hrvatske u Zagrebu (NN 32/60) nastavio raditi pod sadašnjim nazivom, na način i u ustrojstvu propisanom tim Zakonom. Temeljem Zakona o muzejskoj djelatnosti ukinut je veći broj odredbi Zakona o muzeju revolucije naroda Hrvatske u Zagrebu, izuzev onih kojima se uređuje njegov status i djelatnost kao muzejske ustanove od republičkog interesa. Prema preostalim odredbama, zadaci Muzeja odnose se na prikupljanje, proučavanje i izlaganje muzejske građe vezane uz borbu radničke klase, NOB i socijalističku revoluciju. Od osnivanja do danas ova je ustanova financirana iz republičkih izvora (u 1990. sredstva za redovnu djelatnost iznosila su 13.800.000 dinara, a za posebne programe još 92.000.000), izrasla u jedan od relativno većih muzeja u Republici. Danas prema sistematizaciji radnih mjesta Muzej ima 39 zaposlenih, 16 s visokom stručnom spremom od kojih 11 kustosa, dok su ostali zaposleni u administraciji, na pomoćnim i tehničkim poslovima. U njegovu sastavu djeluju memorijalni muzeji Vis, Končarev kraj i Muzej Ivana Gorana Kovačića u Lukovdolu. Muzej raspolaže fundusom od oko 120.000 predmeta vezanih uz KP, NOB i radnički pokret, od čega glavninu čini zbirka fotografija i negativa (76.619), tiskane građe (29.539 predmeta) i drugih predmeta razvrstanih u razne zbirke, likovnu s 4.600 umjetnina, zbirku dokumenata i žigova s 8.233 predmeta, zbirku suvremenosti s 3.340 predmeta, te tzv. zbirku trodimenzionalnih predmeta s 2.224 predmeta. Već određeno vrijeme u stručnim krugovima postavlja se pitanje potrebe za daljim radom ovako koncipirane ustanove, te je u veljači 1990. inicijativom samog Muzeja od Muzejskog savjeta Hrvatske zatraženo odobrenje za promjenu njegova naziva u

muzej novije povijesti. Muzej je svojom inicijativom, u želji da osuvremeni svoje ustrojstvo i rad ukinuo memorijalne muzeje V. zemaljske konferencije KPJ, I konferencije KPH i VIII konferencije zagrebačke organizacije KPJ.

U tom povodu Muzejski je savjet izložio svoja gledanja na djelatnost i buduću status ove ustanove i donio odgovarajuće zaključke. Muzejski savjet smatra da povijest Hrvatske treba adekvatno muzeološki obrađivati i prezentirati na jedinstven način, da stručnu obradu i prezentaciju hrvatske povijesne građe treba provoditi cjelovito i jedinstveno ne naglašavajući određena povijesna razdoblja naspram ostalih. U novim uvjetima i s obzirom na suvremena gledanja na povijesni razvitak nema potrebe za postojanjem i daljim djelovanjem Muzeja revolucije u Zagrebu kao posebne muzejske ustanove pored postojanja i djelovanja Povijesnog muzeja Hrvatske, također u Zagrebu, te da bi trebalo formirati jedinstveni povijesni muzej hrvatske povijesti. To prije što muzejska povijesna građa XX. stoljeća praktično ne postoji u zbirka ni jednog od ova dva muzeja (izuzev povijesti NOB-e). Muzejski savjet nadalje smatra da je koncepcija Muzeja revolucije zastarjela, da joj nedostaju suvremena organizacijska i muzeološka rješenja, da povijesna tematika treba biti temeljena na objektivnom muzeološkom vrednovanju i cjelovitom prezentiranju povijesti bez neosnovanog i pretjeranog isticanja samo nekih povijesnih razdoblja i bez ideologiziranja povijesnih zbivanja. Tražeći rješenja daljeg djelovanja ovog Muzeja, Muzejski savjet predložio je njegovo spajanje s Povijesnim muzejom Hrvatske u novi muzej, ali uz osiguranja određenih uvjeta, među kojima naročito prostornih. Muzejski savjet ujedno je sugerirao osnivanje muzeja XX. st. koji bi nastao u toku stručne integracije obiju ovih ustanova. Međutim, ni jedna od spomenutih muzejskih organizacija nije poduzela korake u pravcu integracije, Povijesni muzej iz objektivnih razloga, tj. dok se ne osigura potreban prostor u kojem bi se mogle realizirati sugestije Muzejskog savjeta.

Izvršno vijeće Skupštine Grada Zagreba u rujnu 1990. također je razmatralo problem Muzeja revolucije i zauzelo podjednako stajalište kao i Muzejski savjet, s time što je predložilo ukidanje Muzeja revolucije.

3. Imajući u vidu navedeno, neprijeporno je, kako s gledišta struke, tako i s obzirom na nove društvene odnose, da nema potrebe za daljim postojanjem Muzeja revolucije kao samostalne ustanove.

Na temelju zaključka Izvršnog vijeća Grada i Muzejskog savjeta, građu Muzeja do daljnjega treba osigurati, sačuvati i smjestiti, kako bi mogla biti stručno obrađena, vrednovana i prezentirana po principima suvremene muzeologije u odgovarajućoj muzejskoj ustanovi.

U svezi sa zaključcima Muzejskog savjeta Hrvatske i Izvršnog vijeća Grada Zagreba, ovim zakonom se predlaže spajanje Povijesnog muzeja Hrvatske i Muzeja revolucije naroda Hrvatske u novu ustanovu republičkog značenja, pod nazivom Hrvatski povijesni muzej koji će svojom djelatnošću osigurati prikupljanje, čuvanje, stručnu obradu i prezentaciju građe iz hrvatske povijesti.

3. Osnovna pitanja koja se predlažu urediti Zakonom

Zakonom se predviđa spajanje Povijesnog muzeja Hrvatske i Muzeja revolucije naroda Hrvatske u jedinstvenu republičku muzejsku ustanovu.

Prijedlogom zakona uređuju se:

- prestanak postojanja Povijesnog muzeja Hrvatske i Muzeja revolucije naroda Hrvatske, te osnivanje Hrvatskog povijesnog muzeja,
- objedinjavanje i racionalizacija muzejske djelatnosti u skladu s novom mrežom muzejskih ustanova u Republici,
- uspostavljanje jedne muzejske ustanove republičkog značaja s povijesnom tematikom, koja će izučavati i prezentirati hrvatsku povijest u cjelini,
- organizacija i način rada Hrvatskog povijesnog muzeja,
- organ upravljanja, njegov sastav, način imenovanja članova i djelokrug,
- izbor i imenovanje, te razrješenje ravnatelja muzeja,
- način osiguranja sredstava,
- pretvorba društvenog u državno vlasništvo,
- način postupanja s gradom Muzeja revolucije naroda Hrvatske
- pitanja preuzimanja prava i obveza, te radnika muzeja koji prestaju s radom, te ostvarivanje djelatnosti Hrvatskog povijesnog muzeja do donošenja akata o njegovom unutarnjem ustrojstvu i načinu rada.

4. Posljedice koje će proizaći iz predloženih rješenja

Na temelju prijedloga ovog zakona prestat će s radom dvije muzejske ustanove i to Povijesni muzej Hrvatske i Muzej revolucije naroda Hrvatske, te će se osnovati novi muzej, Hrvatski povijesni muzej, kao republička ustanova, koja će preuzeti građu, sredstva, prava i obveze, te radnike prema potrebi novog ustrojstva muzeja.

5. Sredstva koja su potrebna za provođenje Zakona

Posebna sredstva za djelatnost novog muzeja u provođenju ovog zakona osigurat će Republika Hrvatska tek iz Proračuna za 1992. god. te će se potrebna sredstva za financiranje djelatnosti Hrvatskog povijesnog muzeja, na teret Proračuna Republike Hrvatske, u cjelini, utvrditi i osigurati tek tada.

Za ovu godinu sredstva za rad Hrvatskog povijesnog muzeja osigurava Grad tj. Gradski fond za kulturu, koji će i dalje osiguravati sredstva u visini iznosa koji je osiguravao za djelatnost Povijesnog muzeja Hrvatske, a iz Proračuna Republike Hrvatske treba osigurati sredstva u iznosu koja su bila osiguravana za financiranje djelatnosti Muzeja revolucije naroda Hrvatske.

6. Prijedlog da se Zakon donese po hitnom postupku

Predlaže se donošenje ovog Zakona po članku 194. Poslovnika Sabora Republike Hrvatske, s obzirom na neodgodivu potrebu Republike da se konačno riješi pitanje jedinstvene prezentacije hrvatske povijesti, koje već duže vrijeme zaokuplja pozornost javnosti i stručnih krugova, te da se što prije donesu odgovarajuća rješenja u tom pogledu.

Isto tako neodgodiva je promjena statusa i organizacije Povijesnog muzeja Hrvatske i Muzeja revolucije naroda Hrvatske, u Hrvatski povijesni muzej, zbog jedinstvenog i kontinuiranog prezentiranja cjelokupne muzejske građe povijesti Hrvatske, a unutar toga i građe Muzeja revolucije naroda Hrvatske.

Ovim će se osigurati prezentiranje cjelokupne hrvatske povijesti i kontinuiteta suverenosti hrvatskog naroda.

Zagreb, travnja 1991.